

La nova elit econòmica està castellanitzada i la seva referència política després d'UCD no ha estat favorable al català.

La nova dreta i el català

A partir de la fi dels anys cinquanta i, sobretot, durant la dècada dels seixanta del segle XX a Balears es forjà una nova classe social i econòmica dominant a l'escalfor de la dictadura de Franco. Per una banda, composta pels hotelers i, per l'altra, per constructors i promotors immobiliaris, els dos sectors –hoteleria i construcció– que esdevindran les peces bàsiques de l'economia balear.

La nova elit, la formaven homes que havien assolit la seva posició gràcies als propis esforços, com els *self-made men* dels Estats Units, persones que, d'ascendència més o manco humil, a vegades de classe mitjana, es convertiran en propietaris de fortunes immenses. Hotelers i promotors-constructors seran el paradigma de la nova classe dominant balear. És cert que en alguns pocs casos grans empresaris hotelers i constructors han arribat a crear, amb els anys, fundacions benèfiques o culturals, com ara la Fundació Barceló, dedicada a la cultura en castellà; la Fundació Iberostar, de la família hotelera Fluxà, que es dedica a activitats de solidaritat social; la Fundació Cabana, que fou del constructor Vicent Grande, de caràcter cultural –amb presència del català... Però són quasi anècdotes que no desentonen del fet que la nova elit balear de l'únic que es preocupa de veres és del seu benefici econòmic immediat. La preocupació per la cultura i, manco, pel català –no debades és una classe social fortament castellanitzada– és gairebé inexistent. Conseqüentment, no ha influït mai en la dreta política en res que no sigui afavorir els seus interessos més prosaics.

La dreta política i el català.
Després de la mort de Franco i de la

celebració de les primeres eleccions generals (juny de 1977), dos grups de dreta política són presents a les noves institucions: Unió del Centre Democràtic (UCD), àmpliament majoritari, i Aliança Popular (AP), la tercera força rere del PSOE. AP era un partit que recollia molts veterans de la política franquista a les Illes. Mostrava una

intensa animadversió pel català. De fet, rebutjava la unitat lingüística i reivindicava el mallorquí –o menorquí, o eivissenc...– enfront del català “invasor”. L'any 1979 Gabriel Cañellas es convertí en president d'AP i l'actitud del partit no canvià en relació amb el català.

L'altre partit de dreta, UCD, va ser el que tingué la responsabilitat, el 1978, de posar en marxa el primer ens d'autogovern, el Consell General Interinsular (CGI). El 1979 els seus membres varen ser escollits directament. I UCD aconseguí la majoria absoluta. Jeroni Albertí va ser elegit president d'aquest ens de govern preautonòmic.

A partir d'aquell moment, la dreta balear s'hagué d'enfrontar políticament a l'existència del català. Perquè l'objectiu fonamental del nou govern preautonòmic era engregar la negoci-

EL TEMPS

El primer president autonòmic balear, Gabriel Cañellas, malgrat que sota el seus governs s'aprovaren la llei de normalització i el decret de mínims mai no va ser favorable a la normalització del català.

JOAN CELIA

EFE

El president d'UCD i del Consell General Interinsular, com també fundador d'Unió Mallorquina, Jeroni Albertí, va representar una dreta més favorable al català. Amb el segon govern de Jaume Matas, entre 2003 i 2007, el PP balear va emetre els primers signes de desacomplexat anticatalanisme.

acció per al futur Estatut d'autonomia en el qual hauria de quedar fixada la situació legal del català. A tal efecte UCD i PSOE començaren a negociar. Però AP es despenjà del bessó de la negociació lingüística ben aviat perquè era contrària a la introducció en la redacció estatutària del nom de "català" i mantenia reserves sobre com havia de ser l'oficialitat lingüística.

En UCD convivien dos corrents: un, que segurament era el majoritari entre les bases àmpliament castellanitzades, no veia gens clar això d'introduir el català com a llengua oficial al futur Estatut. Però la direcció encapçalada per Jeroni Albertí, amb el suport de càrrecs públics com ara el diputat al Congrés Miquel Duran, i de qui era aleshores el conseller de Cultura del CGI, Francesc Conrado de Villalonga, i sobretot del director general de Cultura, Valentí Puig, optaren per fer pinya amb els intel·lectuals, els quals els demanaven que no fessin cas de les veus anticatalanistes.

Com que a l'esquerra, tant el PSOE com sobretot el nacionalista PSM, l'aposta pel català era nítida i veement, durant la negociació per l'Estatut la UCD, impulsada per la gent citada –entre d'altres–, acabà ignorant les pressions internes i externes –d'AP– i

acceptà el català com a llengua pròpia i alhora oficial de les Illes.

D'aquesta manera quedà resolta la presència de la llengua pròpia a l'Estatut. Però el 1982 UCD s'enfonsà a les eleccions generals i el segon partit més votat fou AP, el qual s'havia desmarcat de l'acord per a l'Estatut i insistia en contra del català. Les desavinences amb el PSOE –i PSM– provocaren que el grup d'AP a les Corts espanyoles s'abstingués en la votació final de l'Estatut d'autonomia de les Illes i que els seus dirigents illencs assegurassin que es reservaven la possibilitat de canviar-lo i fins i tot, com anunciaren, de recórrer-hi en contra al Tribunal Constitucional per una qüestió de procediment que no tenia res a veure amb el català però que els servia per a combatre'l.

Cañellas i Matas. A les primeres eleccions autonòmiques, de 1983, AP obtingué la victòria, sense majoria absoluta. Pactà amb Unió Mallorquina –el partit fundat per Albertí, després d'haver sortit de la UCD– i Gabriel Cañellas es convertí en president. Aleshores aquesta dreta, ja hegemònica, canvià d'opinió respecte al recurs contra l'Estatut al Constitucional.

Sota el primer govern de Cañellas s'aprovà per unanimitat del Parlament –AP, PSOE, UM i PSM– la llei de normalització lingüística. No és que Cañellas fos un catalanista. Ni remotament. Ell, per exemple, mai no es va referir a l'idioma propi pel seu nom, sempre deia, i diu, "sa nostra llengo"; ni va fer un pronunciament clar sobre la unitat lingüística mentre va ser president. Tot el contrari, sempre que podia feia aclucades d'ull a les bases més anticatalanistes del seu partit. Però el que compta és que formalment sempre va voler evitar "fer de la llengua una arma política", tal com resava la seva frase preferida sobre la qüestió. D'aquí l'aprovació de la LEN i, anys més tard, del decret de mínims. Ara bé, també és ver que els seus governs (1983-1995) no donaren mai cap impuls efectiu a la normalització del català.

Quan Cañellas caigué, obligat a dimidir per José María Aznar, el juliol de 1995, va ser substituït per Cristòfol Soler, que només durà 10 mesos al càrrec. El juny de 1996 Jaume Matas es convertí en nou president. Després d'anys d'avatars polítics i electorals diversos, el 2003 novament es convertia en president, per majoria absoluta. Aleshores Matas començà a atacar la posició legal del català a Balears. Com s'ha dit, la situació legal del català s'havia aprovat sota els governs de Cañellas, però no fou fins el primer govern del Pacte de Progrés, entre 1999 i 2003, quan la normativa serví realment per a la normalització.

Matas aprovà, mitjançant la Conselleria d'Educació presidida per Francesc Fiol, un decret de trilingüisme que era idèntic en el fons a l'actual i famós decret del TIL (Tractament Integrat de Llengües), i usà en el Parlament el castellà a vegades, cosa que ningú havia fet mai, ni tan sols el president actual, José Ramón Bauzá. Matas féu part essencial del seu discurs polític i ideològic expressions com "la imposició catalanista", "l'ofegament catalanista", "llibertat d'elecció lingüística"... que no posà en pràctica totalment per divergències internes i perquè, quan es va decidir, arribaren les eleccions de 2007 i les perdé.

Però el viratge del PP amb relació a Cañellas en la qüestió lingüística ja era perceptible.